

ХАЛЬМГ ҮНИ

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг тангъчин болн Элст балгъсна комитетсин, кўч-кблсчнрин депутатнрин Тангъчин болн балгъсна Советсин газет

№ 39 (2872)

1957 дж. июнин 27

Үннь 20 деншг

Партъд шин орсн коммунистнрин дунд кех нөдлмшт оныг өгхмн

Коммунистическ партъ болн советск олн-амтнә хоорндан эвдршго ни-ниинцнъгъу бәәлгън—мана орн-нутгт социализм тосхлгъна цуг динлврсин ончта булгнъ болджана. Олн-амтиг партъ гардна, партиг дахдж олн-амтн йовна, партиг гардврт олн-амтн цань уга батар иткдж, партиг бсгн хамг заавриг шунмгъагъар гүдждж кўцәцхәнә.

Олн-амтнә джиргъл-бәәдлинъ ясурулд, кўч-кблсчнрин сәәгъинъ хәәлгънд мана партъ эврәннъ цуг оныган, чидлән тухсана. Коммунистическ партъ олн-амтнлә тасршго залгъата бәәдгнъ энүнднъ үзгдджәнә.

Мана Коммунистическ партъ олн-амтнлә ни-ниинцнъгъу бәәддж, тиггәд тедниг блмәдән авч йовдгнъ партин состав ончта кевәр үзүлдж, медүлнә.

Партин зергләнд зөвтә, кблмшин бмн нүүрт йовцхадг, шунмгъа кблмштә, чик ухата улсиг партъ орулдж авхин тускар темдгтә кблмш кегддж йовна. КПСС-н XX-ч хургин хббн Хальмг тангъчин кесг партин организацә эн кергин кўцлтиг икәр ясурулв. 1956 джилд Западн района партин организацә партин зергләнд шинәс 49 кў орулдж авб, элд дунд: кблмшчнрн 23, колхозникудн 17 кун. Яшалтинск района партин организацар бас тер цагин эргцд партъд орулдж авсн улсин дунд 22 кблмшчнр болн 18 колхозникуд йовна. Партъд шинәс орулдж авсн улсин дунд кблмшчнрин болн колхозникудин тонъ икдлгън нанъ чигн организацар үзгдджәнә. Эн кевәр партин бслтиг ясдж, чикәр келгънд эн джилд партин организацә нег-үлү оныган тәвджәцхәнә.

Олн-амтнә шунмгъагъинъ улм деегшән бргдж, партин болн госудаствин кўцәдж йовх кергтнъ тедн батта ухан-седклән тәвдгнъ бмнкәсн икәр бблүлх тбр ода тәвгдджәнә. Эн учрар коммунист улс юн—чигн кблмшин түрүн нүүрт йовцхадж, олн-амтнд үлгүр үзүллгън йилгъән икнильчтә болджана. Коммунист улс олн-амтнә нүүрт йовхин кергт ик сән белдвртә, марксист-ленинск ндеологар бийсән агссн болх зөвтә. Эн тбр нег үлү шин орсн коммунистнрин бмн зогсджана. Партин зергләнд багъчуд, комсомольц улс олар ордгнъ үзгдджәнә. Эн тоот цугтан шин орсн коммунистнр дунд кедг кблмшт, эдниг идейно-теоретическ агсхд ик оныг тәвхиг негджәнә.

Коммунист кун түрүн болдж кесн кблмштән дамшдж, уралгъ-шунмгъа улсин дунд йовдгиг дасх зөвтә. Иим шин

орсн коммунистнрин тонъ багъ биш. Элст балгъсна Ленинә нертә колхозин эклц парт-организацн чледи зергләнд нидн джил ах хббч үр В. И. Бардаков, хббч үр А. М. Синенко болн колхозник В. Т. Дубинкин орцхала. Эклц парт-организац эдн дунд сургъм-джин кблмш сәәнәр кев. Энүнә ашднъ эдн политическ медрләрн темдгтәгъәр бсцхәв, кблмштән нертә сән болцхав. Эдниг колхозин коммунистнр нег дуугъар членд орулдж авб. Эдн ода агитатормуд болдж партин даалгъвр кўцәджәнә.

Болв зәрм района партин организацар шин орсн коммунистнрин дунд келг кблмш сул болсар, эдниг сургъдж, политическ медрлинъ бблүлхин тускар кергтә оныг эс тәвдг учрар, ик дуту-дунд бәәнә, тедн медрләрн, партин сургъмджарн бсдж йовхш. Сарпинск района партин организацар кандидатн болзгнъ давдж одсн 19 кандидат кун бәәнә. Эн үлгүр шин орсн коммунистнр парт-организацн оныгаснъ гарч одсинъ үзүлджәнә. Эдниг сургъдж, шунмгъагъинъ бсгддж, партин членд орулдж авхин кергт сулар кблмшчәсиг үзүлджәнә.

Шин орсн коммунистнриг сургъдж политическ белдврнъ бблүлхин халхар дугу-дунд үзгдджәх учрнъ, эн кблмшиг зәрм райодин партин комитетс сулар гардг, энүнә туск тбрмудиг пленумд болн бюрод тәвдж эс кўундвр келгън болджана. Зәрм эклц партин организацә шинәс кў кандидат орулдж авчкад, цаарандн кандидат улсла кблмш кехш. Тер ик хаджгър. Теднд йоста коммунист кўунә сургъмдж, дамшлт бгәд, партин шидвр кўцәхин тблә шунмгъа ноолач улс кехин тблә оныг-килмджән бгх кергтә.

Партин бслтинъ чикәр кедж, шин орсн коммунистнриг сургъхин туск кергт бгдг оныган улм бблүлхмн. Шин орсн коммунистнр улсиг партин болн общественн кблмшт шунмгъагар орулхмн, партин кандидат кун болгън партин даалгъвр кўцәх зөвтә, партин болн госудаствени йосиг батар бәрдж, кўцәх кблмшин бмн нүүрт йовх учрта. Кандидат улс шундж марксизм-ленинизм дасцхәх, эврәннъ медрлән бблүлхин тблә цуцрлан угагъар кблх зөвтә.

Шин орсн коммунистнр улсин дунд кедг кблмшиг бблүлхлә цуг партин кблмш уралан йовх, КПСС-н XX-ч хургин шидврмудиг динлвртәгъәр кўцәх бидн.

Мана депутатнр

ЗУРГТ: кўч-кблсчнрин депутатнри Хальмг тангъчин Советин депутат, тангъчин эрүл-менд харлгъна отделин заведующ ЛИДЖИЕВ Эрнцен Нимгирович.

А Балакаевин фото.

Шин сарул гермүдт орхмн

Эврәннъ хальмг тангъчур нүүдж ирджәх улст бәәх бәәринъ белдтхә гисн партин болн правительствин заавриг хурдар кўцәхин тблә Каспийск района Бууран гидг селәнд ирдж бууцхасн 30 гар хальмг брк-бул хойр бригад бұрдәгәд, шавр кирпич цокджацхана. Гермүдин эрсинъ босххд 100 минъгън кирпич кергтә гидж эдн темдгдджәнә. Энүнәс ода деерән 60 минъгън кирпич белн болчкв.

Гермүд бәрхд кергтә модн нанъ чигн тосхлтин материалмудиг Улан-хол станцас 3 автомашигъәр зббджәнә.

Эн ик тосхлтин кблмшт Галдраев Мандж, Гаряев Дордж, Ногалаев Михаил, нанъ чигн улс уха седклән бгч үзмджтәгъәр кблмшчәхәнә.

Дарунъ, тосхлтин кблмшиг хурлар кедж кўцәгәд, шин сарул гермүдт орхм гидж кблмшчнр зүткддджәнә.

ЛИДЖИЕВ СЕРГЕЙ.

Гермүд тосхджана

Приютненск районур хәрү нүүдж ирцхәдджәх хальмг брк-булмүд нургълдж бийстән гер бәрдж авцхаджана. Ик олн хальмгуд дөрвдгч совхозд бүүрлдж бәәцхәнә. Совхозин дирекц эднд донъ-нбкд күргдг учрар, тосхлтин кблмш хурдар кегдджәнә.

Ново-Маныческ МЖС деер 25 хальмг брк-бул зогсцхасн, бас бәәх гермүд тосхлгъна кблмш экләд кеджәцхәнә.

Района партин-советск органс бәәх гермүд тосхджах хальмгудт хурдар ссудин мбнъг болн тосхлтин материал гаргъж бгдлгън—ода цаг тудә-аго кўцәх керг болджана.

Э. АВАЛДЫКОВ, поссоветин сегләтр.

Ставропольск крайин Хальмг автономн тангъчин олн күүкдтә экнириг „МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА“ гидг орденсәр болн „МЕДАЛЬ МАТЕРИНСТВА“ гидг медальмүдәр ачлхин тускар

РСФСР-н Деед Советин Президиумин Указ.

СССР-н Дсед Советин Президиум 1944-ч джилин августин 18-д гарсн Указас иштәгъәр, СССР-н Деед Советин Президиумин нерн деерәс ачлхмн:

Иисн күүкд гаргъдж, асрдж бсгсн экнириг „МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА“ I СТЕПЕНИ ОРДЕНӘР

1. Омельченко Анна Павловна—герин эзн күүкд кун Яшалтинск района Зерновое селән.

Найми күүкд гаргъдж, асрдж бсгсн экнириг „МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА“ II СТЕПЕНИ ОРДЕНӘР

1. Дель Лидия Яковлевна—Яшалтинск района „Новый мир“ колхозин колхозниц.

2. Карпова Ксения Федоровна—герин эзн күүкд кун Сарпинск района „Степной“ совхоз бәәх поселк.

Долан күүкд гаргъдж, асрдж бсгсн экнириг „МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА“ III СТЕПЕНИ ОРДЕНӘР

1. Боброва Мария Алексеевна—герин эзн күүкд кун, Каспийск район.

2. Изосимова Анастасия Степановна—герин эзн күүкд кун, Яшкульск района „Степной“ совхоз бәәх поселк.

3. Насунова Куука Дорджиевна—герин эзн күүкд кун, Яшкульск района „Гашунский“ совхоз бәәх поселк.

4. Светличная Агафия Митрофановна—герин эзн күүкд кун, Яшалтинск района, хб бсгдгнә 383-ч номертә совхоз бәәх поселк.

Зургън күүкд гаргъдж, асрдж бсгсн экнириг „МЕДАЛЬ МАТЕРИНСТВА“ I СТЕПЕНИ МЕДАЛӘР

1. Бейникова Анна Михайловна—герин эзн күүкд кун, Сарпинск район.

2. Бельке Павлина Никитовна—Яшалтинск района „Новый мир“ колхозин колхозниц.

3. Гусарева Матрена Федоровна—герин эзн күүкд кун, Яшкульск района „Ленинский“ совхоз бәәх поселк.

4. Ильютченко Надежда Ивановна—Яшалтинск района Сталинә нертә колхозин колхозниц.

5. Липовая Ольга Васильевна—герин эзн күүкд кун, Яшалтинск района, Яшалта гидг селән.

6. Луцаева Мария Петровна—Сарпинск района Сталинә нертә колхозин колхозниц.

7. Мамаева Жавгарат Салих-Гаджиевна—герин эзн күүкд кун, Каспийск район.

8. Пелипенко Мария Ивановна—герин эзн күүкд кун, Яшалтинск района Яшалта гидг селән.

9. Серова Елена Федоровна

РСФСР-н Деед Советин Президиумин ахлч М. ТАРАСОВ.

РСФСР-н Деед Советин Президиумин сегләтр И. ЗИМИН.

ГОСУДАРСТВД БУУДӘ ОРУЛДЖ БГЛГЪН ЭКЛЧКВ

Яшалтинск района „Новый мир“ гидг колхоз июнин 24-д госудаствд буудә бгдгъән эклв. Сальск элеваторт, намрар тәрсн тәрәнә 80 центнер цагъан гуйрин

—совхозин кблмшч, Западн район.

10. Шефер Фрида Егоровна—Яшалтинск района „Новый мир“ колхозин колхозниц.

Тавн күүкд гаргъдж, асрдж бсгсн экнириг „МЕДАЛЬ МАТЕРИНСТВА“ II СТЕПЕНИ МЕДАЛӘР

1. Аксенова Зинаида Поликарповна—Яшалтинск района „Победа“ колхозин колхозниц.

2. Байдельдиова Мария Рахметовна—герин эзн күүкд кун, Яшкульск района „Гашунский“ совхоз бәәх поселк.

3. Башкаева Вера Михайловна—Каспийск района „Красный моряк“ колхозин колхозниц.

4. Васильева Наталья Сергеевна—Яшкульск района „Лиманный“ совхозин кблмшч.

5. Воробьева Анна Ивановна—герин эзн күүкд кун, Каспийск гидг поселк.

6. Емельянова Евдокия Григорьевна—герин эзн күүкд кун, Сарпинск района „Чапаев“ совхоз бәәх поселк.

7. Жаркова Ольга Васильевна—герин эзн күүкд кун, Сарпинск района, Жарков гидг күүтр.

8. Колесникова Александра Ивановна—герин эзн күүкд кун, Сарпинск района, „Сарпа“ совхоз бәәх поселк.

9. Кузнецова Мария Петровна—совхозин кблмшч, Западн район.

10. Курнобировна Евдокия Макаровна—герин эзн күүкд кун, Западн района, „Южный“ совхоз бәәх поселк.

11. Луцаева Галина Савельевна—герин эзн күүкд кун, Сарпинск района Кунькрг гидг селән.

12. Любимова Евдокия Григорьевна—герин эзн күүкд кун, Сарпинск район

13. Мищенко Александра Яковлевна—Западн района Сталинә нертә колхозин колхозниц.

14. Непенкина Мария Ивановна—Сарпинск района „Путь к коммунизму“ колхозин колхозниц.

15. Первушина Мария Прокофьевна—герин эзн күүкд кун, Яшалтинск района Эсто-Алтай күүтр.

16. Пяткина Вера Ефимовна—Каспийск района „Красный моряк“ колхозин колхозниц.

17. Сергиенко Нина Федоровна—Яшкульск района „Троицкий“ совхозин кблмшч.

18. Слизская Агриппина Ивановна—герин эзн күүкд кун, Элст балгъсн.

19. Ширяева Вера Дмитриевна—совхозин кблмшч, Западн район.

Колхозин правленә ахлч КУЛАК.

Эклц партин организацн сегләтр СМОЛЯКОВ.

Халымг таньгъчин мал өсгачир парть болн правительствин дуудврт чинртä хярү өгхяр гүджджяцхәнä

★ ★

★

★ ★

Ноосн мана зөөр

Эн джилд „Приозерный“ совхоз государствд 100 тонн шаху ноос өгхмн. Ут туршдан 26 миньгын хон киргьдхмн. Совхозин централнь усадьбд хө киргьлгнә агрегатс көдлджәнә. Одр болгын 500—600 хон киргьднә.

Киргьачир, хө киргьлгнә инструктор, Ленинә орден зүүгьач Д. К. Меденцевин гардврт көдлцхәнә. Киргьчксн хөбдәс гарсн ноосар авад хәлхлә, государствд ноос өглгын зурагъас даву өгдх бәәдлтә. Ах хөбч З. Боджгаевин отарас дундлад нег хөбнәс зурагъар 3 килограмм ноос авхин ормд—4,12 килограмм ноосн авгдв, В. Якунинә отарас—3 килограммин ормд—3,92 килограмм авгдв.

Совхозин дундин школин директор ур Б.А. Хламов хө киргьлгнәд тодрха сән дөнътусан күргдж йовна. Школд сурцхадг 15 көвүд болн күүкд багъчудин шишлнә бригад болдж хө киргьдж йовна.

Сән чинртәгьяр хө киргьдж йовх улс дунд Л. Санджиева, А. Дергалец, П. Терещенко, школин сургьулч В. Кутелова ахта. Хө өсглгнә болн хөбнәс ноос икар гаргьлгнә туск партин болн правительствин бичгин хярүд совхозин коллектив одр болгын 2000 килограмм торгын ноос государствд өгнә.

К. БОГОМОЛОВ.

ТҮРҮН НҮҮРТ ЙОВХ БРИГАД

Алдр Октябрьск революцин 40-ч джилин өбниг сән диилвртә көдлмшәрн утхар Яшкульск района Восточн МЖС-н механизатормуд, олна малиг сән, шимтә өвсәр тетгхяр далгьвр авцхала.

Ода механизатормуд өвс хадлгнә көдлмшиг делгүднә кедж йовна. Социалистическ дөрлдәнә түрүн нур авч көдлдж йовхнә А. И. Маяцкин бригад. Эн бригадионин 13-д 4300 гектар өвс хадад, цуглулад, ковнълв. Ода эн бригад хадсн өвсән машингьяр шахджана. Бригадин трактористир одрин көдлмшин кемджягьән давулад 45-50 гектар газрт өвс хадад, мааджурлад, ковнълна. Улгүрлхд: Маяцкий Николай, Губарев Виктор, Толочко Николай, Куркин Василий болн Слашев Николай—эди одрәрнә хадад, хадсн өвсән сөбднә мааджурддж, ковнъл тәвнә. Эн бригадас Ивановин бригад холд үлддж йовхш. Тавн хонг болгнә социалистическ дөрлдәнә ашнә хәләгднә. Болв Алексей Маяцкин негдгч номертә бригад дөрлдәнд түрүн нүүрән өгш угагъар улм зүтгдж көдлджәнә.

Восточн МЖС-н цуг механизатормуд хө олар өсглгнә болн ноос икар гаргьлгнә туск партин болн правительствин бичгин хярүд малд күрм чигә өвс хаддж, хурадж авхар социалистическ дөрлдә улм өргнәр делгүрлдж йовна.

Б. БАДМАЕВ.

Эрт хаврар хөд хургьлулгнәд сән белдвр

Целинн района хө өсглгнә „Ленинский“ совхозин ах хөбч Кочергин М. эн днърсн джилд хаша-хаацнә дуту-дундта бийнә, эв-аргьинь хәәгьад, шуна бәәддж хөбгьән сән чинәтәгьяр үвләс гаргьдж авла.

Тер хургьднә таргьн-цатхлнә—20-22 килограмм татцхана. Эн джил гарсн хургьд зунисүл сард хошад килограмм цевр торгын ноос өгчәнә. Тиигәд эрт гарсн хургьдас намрлад хошад килограмм ноос авсна бийнә орн-нуггт 15—16 центнер ноосн немер болдж өггдхмн.

Эн ур Кочергинә отарт хургь асргч нәәмн сакманщикүд ик гидгәр седклән тәвдж, шу-

ндж көдлцхәв. Теди дунд дамшлтта улс Тареев Николай, Дальченко Валентина, Авдеев Дмитрий ахта йилгьән сәәнәр көдлцхәв.

1958 джилд ур Кочергин эврәннә отаран үвлин түрүн сард хургьлулхин төлә, эн джил хөбнә көг эрт эклхяр белдвр кеджәнә. Эн отар үвлдән идх өвсән оданас авн үвләх хаша-хаац талан өбрдхдж, зөбдж бәәнә.

Эн хөбчнр эврәннә хярүлдж йовх хөбнәсн никт, сән чинртә торгын ноос икар киргьдж авхин төлә сәәнәр шундж көдлдж йовцхана.

Зоотехник Э. ЦЕБЕКОВ.

1960 джилин чилгчяр хөбгьән хойр холвдж өсгхмн

КПСС-н ЦК болн Министрмудин Совет бичсн хө өсглгнә болн ноос гаргьлгнә икдүлхин туск бичгиг Сарпинск района хөбчнр өргмдж-тәгьяр тосцхав. Эди бичгин хярү өгцхадж, бийстән социалистическ шин даалгьвр авцхав.

Халымг таньгъчар 1960 джилд хөбнә тоог 3 сай күргдж өсгх, эдл-ахун 100 гектар газр болгнә тоод 304 килограмм ноос авх даалгьврда ирлцүлдж, Сарпинск района селәнә эдл-ахун көдлчнр эврәннә эв-аргьан тоолдж, хөбнә тоогьан 600 миньгь күргдж чадхвдн гидж шиидцхәв. Энүг күцәхин төләд даалгьсн көдлмштән сед-

клән-зүркән тәвдж көдлх кергтә.

Авсн даалгьврән күцәхд, малин хотин көрнәг, дулан хаша-хаац, уста худгуд белдх эв-аргь, тосхлтд кергтә хамгнә болн машинс цуг бәәнә. Көдлмшин сән дамшлтта, медрлтә хөбчнр чигн бәәнә. Райогъар хө өсглгнә ним болхмн: 1960 джилд „Гигант“ нертә колхоз 110 миньгын хөбтә болхмн, „Путь к коммунизму“ гидг колхозд 80 миньгын, Молотовин нертә колхозд 35 миньгын, Ильичин нертә колхозд 30 миньгын, „Путь Ленина“ колхозд—25 миньгь күрч өсхмн.

Эдү метәр совхозмудар чигн хөд өсхмн. Хойрдгч номертә совхоз 120 миньгын, „Степной“ совхоз—80 миньгын, „Сарпинский“ гидг нертә совхоз—60 миньгын хөбтә болцхамн.

Авсн даалгьврән күцәхин кергт Сарпинск района селәнә эдл-ахун көдлчнрцуг эв-аргьан олзлдж ноолдх кергтә.

(Сарпинск района „Коммунист“ газетәс)

—○—

Нипцнэгү көдлми.

Приютненск района Приманьческ МЖС-д 30 гар халымг өрк-бул ирдж буурлсн бәәнә. Ирсн улс загт механизатормуд, малчнр, тосхачнр йовцхана.

Ирсн өрк-булсин кесгнә саалин үкр хулддж авцхав. Көдлмшд чидх көвүд болн күүкд, берәд, залусн тракторн бригадсар гарад, өвс хуралгнә көдлмшт орлцдж йовна. Ирсн улс цугтан гер бәрдж авх болдж шиидцхәв.

Тосхлтин материал белдлгнә бригад бурдәгдсн бәәнә. Эн бригадин бригадирнә—Боваев Балдр гигьад дамг, тосхлтин дамшлтта шунмгъа кун. МЖС хойр пар цар гаргьдж өгв. Кергтә болхла, автомаши өгнә.

МЖС-н сән дөнъ-тусд, тосхлтин бригадт көдлдж йовх улсин шунмгъа көдлмшин ашд ода деерән 40 миньгь шаху кирпич цокгдсн бәәнә. 60 миньгын кирпич цокхзурагьан шидрәс төгсгджәнә. 10 герин эрссн тәвгдсн бәәнә. Ут туршдан 30 гер бәрлгхмн.

К. БОТИЕВА.

Нег одр гурвн норм күцәв

—Мбрән сәәнәр белддж ав, татуринь чаньгъа,—гидж, тракторн бригадин бригадир, „Беларусь“ тракторин тракторист Сарангов Улмджд келчкәд, ним заквр өгв: 600 гектар газрт хадгдсн өвсн халунд өгрәд, чинрән ген гиджәнә, өвс мааджурдх одрин көдлмшин кемджән 30 гектар. Аргьан бичә нб, күцә, нерән бичә гута,—гив.

Тракторист Сарангов Улмджд „Беларусь“ гидг улан арнзлан татад, арднә мааджурән чирджд авад гарв. Улмджд өвс цуглулх газртан ирчкәд, арнзлан хурдннә орулв. „Беларусь“-ин арднә чирәтә мааджур деер, Цагьан гидг күүкн, өвс хайх газриг алдл уга хаяд йовб. Көдлмштән урнәддж йовх тракторист Улмджд Цагьан хойр, делгәд хадчксн өвс цуглула йовдж, үдин халун кезә давсинь медр уга, асхн күртл көдлцхәв.

Күч-көлснә 800 одр олчкв

Арш Боваев, 1956 джилд Приютненск района Буденнә нертә колхозд ирснәс нааран колхозин зоотехник болад көдлә. Төрскән харслгнә дәәнд орлцач, зоотехник коммунист А. Боваев көдлсн түрүн одрмүдәсн авн олнд үзгддж көдлмшин үлгүр үзүлв.

Шунмгъа сән зоотехник Боваевиг колхозникуд Приютненск района Советин депутатд шиидлә. Воробьевск сельсоветин депутатд бас суңьгьдәд, бәәрн газрин Советин көдлмшд шунмгъа кевәр орлца.

Аршин отхн көвүн Борис ах хөбч болдж 1100 толгъа зусг хөд хярүлджәнә. Борис багъ наста болв чигн дамг хөбчнрлә әдләр көдләд, сән хөбчинер зүүв. Цагтнә усад, сәәнәр идшлүләд йовсна ашд Борисин хярүлдж йовх отар хөбдәс ик ноосн авгдв. Аршин гергн Боова болхла колхозин тосхлтин көдлмшт көдлдж йовна. Боваевин өрк-бул 800 гар күч-көлснә одр олчксн бәәнә.

Буденнә нертә колхоз шунмгъа сән зоотехник коммунист Боваевин өрк-булд гидж шишлнә гер бәрдж өгв.

Р. АСТАХОВА.

Целинн района „Прудовый“ совхозин негдгч фермин тооч Менкеев Зула ирдә, кесн көдлмшин тоолчкад, келв:

—Көдлмшин гурвн кемджә күцәдджт, иигдж танла әдл көдлцхәдг улс мана бригадт ховр.

Тегәд эди 600 гектар газрт хадәд унъгъачксн өвсиг тавн-зургьан хонгин эргцд көдләд, мааджурддж төгсгв. Совхозин малд болм чиньгә өвс белддж, ирх джилд ноос, мах икар гаргьхд аргь-чидлән нбл уга орлцдж, хө өсглгьяр, хөбнә ноос гаргьлгьяр авсн даалгьврән нертә кевәр күцәхяр орлцдж йовцхана.

Б. КҮНКРИКОВ.

* Шунмгъа хөөч *

Могьат голин ар амнд зогеджасн хөбнә хошур хө орулдж йовхла машин ирдж зогсв. Машинәс буусн залусур, чон толгъата, арат сүүлтә, дөрвн көлнә цагьан булгик көк ноха, голин булнъгас хошурн орлж ирдж йовх хөбдин өмнәс хуцад, хурдлад, тасчад хайчкх бәәдлтәгьяр өбрдәд ирчкәд, гурвн залугьин дунд йовсн Нармаг—„джила“,—гидж келхләнә, экән көкджәх тугьл кевтә шарвадал, ардаснә унрчләд дахв.

„Акад юмб? Төрүн үзәд уга кун тал, өмннә таньдг кевтәгьяр, эн унрчләд йовдгнә сән йор,—гидж Нарма санчкад, хярү эргәд, зоогьинь иләд,—„галзн“, „галзн“—гидж таньлдв.

Эн одрәсн авн Нарма отарин хөд тоолдж авад, ах хөбч болад көдләд бәәв. Эн ик көк нохад „галзн“ нерн чигн шиньгрв. Оньчта сәәнәр көдлдж, уурмудтән узмджтә болдж, төрсн эврә газртан торгын нооста хөбдин төлинә сәәнәр авхулдж, толгъагьинь ол кех зура өмнән тәвдж эн эклдж көдлв.

Өрк-буларн отар хө авсн Нарма, асхн хонгтан эврәннә арвн долата дү Михаил, 67-н наста эцк Бокта, гергн Мария—әднләгьән кен ямаран көдлмш кех, ягьдх хө асрхла сән болхин күүндвр келдәд, иигдж шиидв:

Бокта өвгн сөбднә хө манх. Нарма, Михаил хойр одртнә селәд хө хярүлх, үвлин өвс, хаша-хаац белдх, Мария хотхол белдх, дакад нохас хәлхә болв. Иигдж көдлмшән хоорндан ховагьал, эди малин ард орлж, ухагьан көдлмштән өгч, чидлән йрвлл уга көдләд бәәцхәв.

Одахн „Степной“ совхозиг уурулад, хойр анъг кев, тегәд Нарман көдлджәсн ферм „Ленинский“ совхозд өггдв. „Степной“ совхозин директор ур В. С. Монак „Ленинский“ совхозин директор ур В. С. Зарытовскийд шогли келджәнә: чи нанд өртәч, негдвәр болхла, совхозин өрәлнә чамур гарв, хойрдвар болхла, совхозин сән гисн хөбч Бактаев Нармаг авбч,—гив.

—Не, Нарманчн сән юмб?—гидж Зарытовскийин сурврт—ур Монак иигдж цәәлгьв:—Нарма шунмгъа, үзмджтә хөбч. Эн үвләс нег чигн хөбнә гару угагьяр үвләдж гарв, тегәд хойр амта сән гидг хавалар мбрәлгдлә, мөнъгәр бас мбрәлгдлә. Ода 100 хон болгьнас 138 хургь авч асрлжана. Хәләджәх хөбднә таргьн, цатхлнәг. Чамд тиим хөбч бәәнү?—гидж Монак цәәлгьврән төгсгв.

Эднә күүндвр сонъсдж суусн „Степной“ совхозин ах

эмч Бобров В.И. күүндврт бас орлцв.—Нарма хөбнд дурта, муурхан медрг уга хөбч—гидж эклв.—Намрин киитн эклтл ик эртәс үвлзньгән сәәнәр ясдж белдв, үвлзньгүрн үвлин өвсән зөбдж авб. Халун одрмүдт өрүн серүнлә хөбгьән идүләд, удин халунд амрулад, асхн ик ора күртл хәләдж асрдг билә. Увл-хавр уга цаг-цаглань услдж бәәв. Эн үвл нургьлдж хөблнә газр иддж гарв. Одр болгын концентрат өгч, хөбдт, идхднә сән болтха гигьад, цаг-цаглань давс бас өгч бәәв. Хөд хонх бәәриг цасн, чингәс арчдж, үвлин эргцд хүүрәгьяр бәрджәв. Хөбнә хургьланд ик эртәснә белдв. Эврә бригадиннә чидл-күчәр нилх хургьн эктәгьән 2—3 хонгт бәәдг 80 хаша кев. Эдигр мел цугтагьинь хулсар кев. Кошард-басд бәәрлгнә эв-аргьар энджл хургьдан асрв, тер төләдән хургьднә бооджнъгьу, цатхлнәг болн нег чигн гару угагьяр өсәжәнә.

Ода Нарма 100 хон болгьнас авсн 138 хургьан гару угагьяр асрлж, хөбдән сәәнәр идшлүлдж, Н.С. Хрущевин йбрәлин хярүд, Алдр Октябрин 40-ч өбнин байрт сән белг белдхәр зүтклж йовна.

Д. БОСХМДЖИЕВ.
Целинн район.

Э в р ä э э д ж л ä ä д л э н ъ к р

Дунд нутга Найнтахн аамг. Сэмбрнъ гидг хотн. Хойр давхр модг тер. Эн—долан класста школ. Август сарин чилгч. Асхн гү тавх кем. Эн школин ар бийдн ирдж буусн тергд баян. Эн тергд Хашхнр, Келд, Ик-Чонс, Багъ-Чонс аамгудас сургъульд орх кбвуд авч ирсн тергд.

Хойр бдрт шууврэн бгчкэд, кень сургъульд үлдх, кень эс үлдхн медж чадлго, ик гидг уумата баях кбвуд эдн. Багъ-Чонса кбвуд элвгэр ирсн, эднэ тергн алднд ик шуугата, моткдлат кур болджана. Школд эс үлдхэр, сургъуль эс сурхар баях кун угань лавта.

Ондин дөрвн цагт тагчг баяд, уурмудасн „уксн кун“ гидж шогар нер авсн, бндр хо цагган кбвун Овшин Баснъ үг келдяхш. Митлг бвсна бючр таслдж авад, хумха хургъндан орагъад наадсн болад, амтна келсиг чинънад сууна. Туунэ үр, токтур уга болсн, дангын шогч, шовгър хар кбвун Адучин Канур элксн нургънуурн кблврд, нургънасн элкснурн хблврэ баядж, келн баян:

—Авхла авг. Би чигн сурхар баян. Эс авхлан совхоз орад, оркестрт оч орнав. Хэрхшв. Болдж. Тугълин сүл мошксм болдж,—гигад инад тач сууна.

—Орсар меддго гигад маниг цугтн кббх,—гидж негнь келдьян.

Нанд хэрдг гер уга. Авдг болвчн, эс авдг болвчн би зунд үлднэв. Курад ирчкн газрм эн. Эс орулсн бийнь, классин уудн хоорнд суугъад чигн чинънад баяхв. Сургъуль сурхар седсн кун кен кббх билэ, тадн зармсн буру юм келдьянэ. Цугъар хамдан үлдх,—гидж Тблэ келдьянэ. Ингид шуугад, хоорндан нэр-наадар ноолдад, мбшкдэ баядж, түүн одн гарх алднд, эн кбвуд духуцад унтдж одв. Орун 9 час. Ондр школин шат алднд ирчкн кбвуд „юн болна гилч?“—гидж сууцхана.

Удл уга школас теглг нургъта, дунд наста күүкд кун гарч ирв. „Шуувр халтагъар авла, догшн кун болдг бнэгтэ,“—гидж кбвуд хоорндан шимднэ. „Энчн школин директор, Елена Алексеевна Говорова“,—гидж Сэмбрнъгин кбвуд келдьянэ.

Баглад зогсчкн кбвудин аарстэ хар кблмүдин, киртэ гармудин халадъягъад, эн күүкд кун сандж баян: „Гем уга ясрхт, кун болхт, советин йосн танар кун кех, эс залхурсн ик сургъульд курх, ягъдж медхв, тер ар захд зогссн маштг хар кбвун ик номта залу чигн болх биз?“—гидж дотран саналдккад, келдьянэ:

—Кбвуд таанр цугъар сургъульд орхмт. Маньгъдурас авн экдхмт. Зуг икар шунхмн, альвхмн биш, номдан сүджлхмн. Кен нег багшнрин үг соньсхмн. Эндр баньд, ортн, удин хбн ор-дерэн авад сургъульдан белн болтн,—гичкэд школд күладжасн багширур йовдж одв.

Түүн болсн пелсоветд Елена Алексеевна келдьянэ: —Эн хар газрас ирсн кбвуд күүкд заагт бичн-бвүнч чигн баян. Тер учрар, та, завхоз, интернатин хотинь ястн. Бич-

кдудин гесн бн болхла гер сангдх, номан муугъар дасх. Орд-нутг манд эдниг даалгъсн болхла, бидн эк-эцкларнь адлар халах збтвдн. Кесгнь кбл нүцкн ирсн баян, гос, башмг кблдн збвэрнь бгтн. Та, Бадма Обгенович, интернатур дару-дарунь одн баятн. Кендн юн дуту болсинь медэ баятн. Харас ирсн кбвудиг эн баян багъчуд газалад чигн баявзго, халаджатн. Завхоз, та бидн хойр селад-селад сббдн босад, кбвуд-күүкдин общежить халадяхмн. Удлго серун орхла, бешмуд тұлгдх, тигхлэ бдр болгън эс халадяхлэ, уборщиц улс эртэр, цог унъгъда баятл брк-бүркэд, күүкд утад тарадг юмн болзго. Тим юмн долан уулд баятхэ, зуг сагар баясн сан. Му юмн болхла, бичкдудин эк-эцкн биш, орн-нутг чигн манд гемидн тавдж бгшго. Маньгъдур брүн 8 часла сургъулан эклхмн.

Намр давб. Увл ирв. Кбвуд джисандан орчкн, сургъулан ласад баян. Нег асхн, кбвуд интернатдан хурчкн, унтрдях галин цог хучлад, бешин амнд күүнджана:

—„Номин зах-зухнь медгддж йовх кевтэ: урдн болхла, нам намра бидн орсар келсн угас арвна кесн нег хувинь меддго билэхн. Ода болхла, орсар эврэн бичг бичдж болхмн, гериннь менд медлж болна.

Демьян Бедныйин „Лапоть и сапог“, „Кларнет и рожок“ гидг хбкрлгън баянэ гидж иднин бидн медлг билу? Уга. Тигчкэд Демьян Бедный угата улс харсдж йовсинь бидн алдас медх билэвдн?

Максим Горький ямаран бичч баядж? Василий Каширин гидг ганц эцкн ямаран толрха кевэр бичдж үзүлж? Онч булалдад, эцкиннь невчкн кишгас кблтэ ноолдг кбвудн ямаран? Орчлнъгин ноолдан гидгтн урдн мел байн болхар седнас авн гардг юмн баядж кевтэл?“

—Елена Алексеевна манд нигдж шундж, бдр-сб уга гилтэ, залхурлго эс заасн болхла, Каширина тускар умшдг орс кел кезэ насдан медх

билэвдн—гидж нань негнь келдьянэ.

—Ода эн медсан адлго, деер-деерн икар сурад, олдотр умшад йовхла, түүнас чигн ик юмн медгдх—гидж дакад негнь келдьянэ.

—Унн. Зуг, бидн ямаран ик медрлтэ болв чигн, хбнннь түүрн нилчтэ багшан—Елена Алексеевна мартшговдн, мартх збв чигн угавдн,—гидж түүнъкн хэру бгчана.

Говорова Елена Алексеевна

МАНА ХАНЛТ

Аав Ленинэ нильчэр Амгъулнъта джиргъл ирв. Хуучн харнъгъг хамхлад Хурц герл делгрв.

Манцын кецэ хотдар Мбнъкин эргдг келсн, Хол тегин үрдүлт Хойрдгч ээджн болсн—

Цокрл уга зүткдж Цялгъдж эрлм сургъсн, Энъкр багш Никитина—д Эркн зүркни ханлт!

Насни багъасн эклдж Нарни герл үзүлсн, Осад босн сургъульчнрас, Ондин мана ханлт!

Эрдм-сургъуль заагъад Ээджлэ адл кбгшрв. Кургсн тана ачтн Кезадчн манд мартгдшго!

БҮҮРЧИН ПЕТР.
Целинн район.

Олна төрт үүлдлгнэ ачнь

Гражданск дән болдж йовх цаг. 1918 джил, Элст тигхд нег улана гарт орад, нег цагъана гарт, эс гихлэ Маслак бандитин гарт орад, кблврдж йовсн цаг. Даялдан күчтэ, дән болсн цагт шавла харгъднэ бас олд. Тим догшн даянэ кбллэ Картина Хар—Күүкн, Эрнцнэ Цагъан хойр хальмг медсестрасла хамдан арвн нэ-амта орс күүкн Елена Алексеевна Никитина бас йовла. Эн гурвн күүкдэгч-дү гурвн мет амн иньгуд болв. Эдн шавла харгъсн улана цергэ улсин амнд орцхав, тедниг ээмдэн үүрцхадг чигн билэ, аамшгтэ даялдан дотр мблдж орад, ламдлад авчирцхадг чигн билэ.

Хальмг таньгъчд советин йосн тогтсн түүн бдрмудасн авн гилтэ, күүкд дотрас түүн нүүрт комсомолкдорсн Лена күүкн, Аадрхнэ педтехникумд сурхдан—комсомолин ячейк толгъал.

Сургъулан төгсэдж гарад, 1923 джил Кбвуд аамг орв, тенд орад хальмг интернатн школ бурдав. Туунэ хбн түүн джилмүдт Джебджикнэ, Манджикнэ, Деед Яшкула, Ик-Чонса школмудар багшлв. 1934 джил Найнтакнд багшлв. Хальмг таньгъчин эрдм-сургъулин отдел Никитина Елена Алексеевна ар газрар, хамгин ард үлддж йовх школмудар илгэдг билэ. Тер школмудиг дарунь гилтэ ясуудж чадхдн ицлг, терүгинь Елена Алексеевна лавга күцадг баясн.

Елена Алексеевна хальмг дотр бслэ, хальмг келиг эврала йдлар меднэ, зань-авьясинь таянэ. Чидл-ухагъан нббхш, унтл-кевтлго кблднэ. Тер кевэр Елена Алексеевна Никитина 34 джилд багшлдж йовна. Хальмг улст орс келиг саянэрдасхад, нэрн сургъульд орх теднэ хаалгынэ ясуудлг билэ.

Ганцхн багшлгъар баятхэ, олна төрт, хальмг күүкд улсиг

—Тим биш. Не, унтхмн. Эс гихлэ, маньгъдур урокдан үрглхлэ, юм эс чикэр соньсхла, Елена Алексеевна манд ханлт бргшго,—гидж негнь инэ-дьянэ. Нег дакдж Елена Алексеевна завучдан келдьянэ:

—Не, Бадма Обгенович, та мини ормд үлдтн. Би хойр хонад ирхв. Булгъна балгъс орад, района центрт күүнэв, тенд керган дуусчкад Багъ-Чонса Боодгин гол гидг газр күүрч, ахурн орад, гемтэ кевтх мана нег сургъульч Тблэ гидг кбвунэ мендинь меднэв. Та, Хббч (завхоз) нег дулан тулуп девл олдж бгтн. Эдгдях болхла, тер бвүг тергн деерэн авч ирнэв,—гив. ...Маньгъдур асхидн Боодгин гол гидг газрт баясн совхозур. ик шуургъта цагла, Елена Алексеевна күүрч ирв. Гүн цасар 50 гар дууна газрт хатрчкн хойр мбрнэ бббрън онъгъагъад, кблстэ ноосндн цасн ширлгдэд, йовдл хатрл хоорндкар үрвэд, барун бмнас хойрдгч герт ирдж зогсв.

Пальго деерэн үмссн сагсг девлэн чуланд оркчкад, Елена Алексеевна үүд цокад, ордж ирэд, хальмгар менд сурчкад, ганзар тамк тач суусн эмгнас сурджана:

—Муутл гидг сургъулин багш күүнэ гер хаялэв гернь эний?—гив.

—Мбн. Удлго бийнь ирх. Уралан гарад суутн, дарук брэгъур ортн,—гидж эмгн келдьянэ.

Цаарандн орхла, Елена Алексеевна, дуугынн тачкэд, дер тшад босад орн деерэн суучкн, гемнад элдж баях кбвүг үзв.

—Не, чамаг хаягъад ирвв. Халун угай, бийчнь ямаран баянэч, чинан орджану?—гидж ирсн кун сурджана.

—Гем уга, эдгдьянэ. Школ сангдад баянэ. Ик ард үлддж одсн, классан күцдж болхий, угай?—гидж бахлурнь сулдсн аргул дуугъар кбвун хэру бгчана.

—Гем уга, күцхч. Бидн чамд эс медсичнь заагъад, дбнь болад баяхгов,—гидж толгъагынн илн баядж келдьянэ. Эндэн хонад, маньгъдур брүнднэ, амрсн мбрдэн татулн

баядж, кбвунэ ахднэ Елена Алексеевна келдж баянэ:

—Та бичэ аатн, кбвунэ гемнь эдгдж, чинан уга, тертн аамшгтэ юмн биш, багъ наста күүнд гемнь гарсн хбн, чинан шулуи ормн. Эн ургъсн сарин туршарт гертэн баялгъад, хотинь ясад, чинангын тохнагъад, гертэн сургънав. Саянэ сурдг кбвүг тигдж сургъулас дутада болшго. Намаг экланэ адл гидж ицтн, нанд даалгътн.

—Не, танд иткэд бгчана. Дахулад йовтн. Талдан күүнд болхла итгшго билэв. Кбвун бийнь дегд сургъульдан шултэд баянэ, чинан уга бийнь школуи йовхар седл баянэ. Орал сарл ухан уга баяв. Тер бийнь уха алдчкад, келсн үгинь чиньхлэ, тана нер орулна, уурмудан, школан санад, нб-брумудях кевтэгъар келлэ баяв. Йовтха билтал,—гидж ахн келдьянэ.

Тер хоорнд, кбвун, үрвэд бийн хувцлад, белн болад авчкв. Урвэд гарад, цанд күүрэд, багш ах хойрарн бийн тулупар оралгъад, цанд батлад суугъад, белн болад авчкхлань, Елена Алексеевна „менд баятн“, гичкэд мбрдн джологарнь шавдад, кондрэд гарв...

„Арвн наамтэгъасн эклад, Кбвуд, Манджикн, Джебджикн, Хашхнр, Ик-Чонс эргэд, мана хальмг багъчуд сургъа кун. Ода Сэмбрнъг гидг Найнтахн аамгин газрт ирдж, школин кблмш ясдж, багъчудт чидл арвллго, медрлан бгч баях кун.

Гуч гар дууна киизнь халгъд баях нег гемтэ кбвү мартл уга, сургъуласн хоцрвзо гидж үвлэр ирдж йовх кун. Кезэ цагт болвчн ачлгдх кун. Антон Семенович Макаренко—нертэ сургъульта педагог. Болв кедү иим нерн уга, зуг болв-чигн мана багъчудт ик чинртэ багшнр баянэ гилч? Теднэ негнь Елена Алексеевна. Эцкин нерн үрнд үлдлг болхла, багшин сургъмдж күүкдт үлдлг. Медрлин булг—багш. Сургъулин булг—бас тер. Иим улсин нериг таньгъч медх збтэ“,—гидж зо давшад гарч йовх цанин ардас халан баядж, Муутл уха-лдз зогсв.

Зуни түүн сар. Сэмбрнъгин школд шуувр дуусгдв. Школин цугтагъаснь у классд хург болджана.

—Кесг олдн кбвуд-күүкд саянэ школ чилэв. Болвчн цаарандн икар шундж сурхмн. Кезэ чигн, альд сурдг болвчн зуг эн школан бичэ марттн. Йовсн, сурсн, кблсн газртан амтнд үлгүр болдж йовтн. Байрта харгъа!—гидж Елена Алексеевна төгскв...

1957 джил. Элст. Балгъсна методкабинет. Уунэ толгъач болдж кблджях, хоовр үснднэ збвэр буурл орсн, болвчн кбгшрэд уга күүкд кун—Елена Алексеевна сууна. Эн күүкд күүнүр төрсн газруи ирдж йовх хальмг улсас кесгн кесг ордж менднэ. Эдн—кезана эн багшт сургъуль сурч йовсн улс. Кесгнь багшнр, инженермуд, эмчнр, олна халхар кблдж улс.

Олна төрин үүлдвр ончта саянэ ачта, мартгдг уга заята. Эднд Елена Алексеевна эврэ ээджлэ адл энъкр.

Сян төр, сян ашта!

Сян—Белгин Х.

Т. ЭН-МИН.

Гучн зургъан аттестат

Июнь сарин 23-д Элст балгъсна хойрдгч номертә дундин школд ик байрта дор болв. Школан кееруләд, сценинь ногъан торгън килъгәр бутәгәд сәәхрүлдж. Улан тугмудин дунд Ленинә зург олгәтә. Залднь кун суудг стулмуд дуургәд зогсагәд, белн кегәтә. Сцен деернь „Сән хаалгәдан ортн, иньгүд“ — гисн лозунг хадата.

Эндр, эн школин арвдгч класс чиләджәх кбвуд-куукдин байрин хург болхмн. Хург экләд уга. Школин газа гармонь, радиол тачана. Цагъан-цагъан фартукта куукд, цевр сәәхн хувцта кбвуд инәлдәд, шууглад биллүхәв. Эдннг хәләд, эднә эк-эцкнрнь, багширнь болн талдан байрин хургт ирсн гинчнр, байрлдж гәәххәв.

Асхн нәәмн часла, дундин школин директор ур Мешковский хургиг секв.

— Энджл мана дундин школ омк джилмүдәс сәәнәр сурчлуин джилән чиләв. Арвдгч класс сурчасн, шуувр бгх збвтә 36 сургъульчнр, цугтан шууврән збвин сәәнәр бгч чиләххәв. Тедн дундас шууврән нәәмн кун „сән“ болн „илгәән сән“ гисн темдгәгәр чиләв, — гидж ур Мешковский эврәннь докладтан келв. — Тадн, арвдгч класс чиләсн багъчуд,

институтд одхасн омн хошагәд джилл производствд кодлх збвтә. Балгъсна ик тосхлтин кодлмш, селәнә эдл-ахун кодлмш, хб бсглгн, ус, тос, мах бсглгн тадниг куладжәнә. Кбдлмш му гидж голлго, альдаран одтха гинә, тенднь одал, чидлән нбблго кодлтн. Альд йовдг болв чигн тбрснн школан бичә марттн, багширан бичә марттн, — гигәд ур Мешковский докладан чиләв.

Элстин Ленинә нертә колхозин ахлач ур Гончаров, КПСС-н балгъсна комитетин сегләтр ур Манцынов, тангъчин сургъуль-эрдмин отделин ахлачин дарук ур Сидунова болн нань чигн кесг улс хургт, арвдгч класс чиләсн кбвуд-куукдиг йбрәдж уг келцхәв. Сәәнәр шуувр бгч, арвдгч класс чиләсн кбвуд-куукд Кабакова В., Кубекова Р., Попова Л., Борисенко Т., Корниенко И., Ткачева В., Шафоростова В. болн Лаврентьева эднд унтә белгүд школнь бгв.

Гучн зургъан сургъульчнр сургъуль-медрләрн батрсн аттестат авчав. Эднә зәрмснь Элст балгъсна колхозмудар одихахмн, зәрмнь балгъсна тосхлтин кодлмшт кодлхмн.

Олзәтә хаалгәдан, байрта, диилвртә йовцхатн.

А. СЕМЕНОВА.

Багъчудин некрвлә тоолцхмн

Советск багъчуд спортд йир дурта. Физкультур болн спорт олн әмтнд чангъ-чнирг, гавшун болхднь нбкд болна, тним улсин цогцнь гем-шалтгас әәхш.

Мана кесг олн мингъгн, тумн багъчудин омн мана советск государств эн тускднь ик у, бргн хаалгъ секәд, балгъсдар болн селәнә газрмудар, джил болгн спортин олн зусн площадк, стадионс кехднь ик мбнъг гаргәдж бгнә.

Иим чинртә тбрт мана райондин болн тангъчин физкультурин болн спортин комитетс оньган бгцхәх збвтә.

Унинь келхлә, мана тангъчин зәрм райондар эн кодлмш збвәр сулар кегддж йовна. Улгүрлхд, Приютненск район кедж-куцәдй йовх кодлмшәрн селәнә эдл-аху бсглгәәрн, тангъчд түрүн нуурүт йовх райондин негнь, тер бийнь физкультурин болн спортин халхар эн районд кодлмш муугъар кегддж йовна.

Районд бәәсн футболн команд нег дакдж Целинн районна командла наадад шуугдчкәд цааранднь командан улм чангәгад, белдвр кех бәәтхә, нам тагчг болдж одв гидж келдж болхмн. Футболн команд шишлнь хувцн (форм) чигн уга.

Тангъчин багъчудин негдгч фестиваль шидр болснд спортин халхар мана район дорләнд орси уга. Эн учр, кун

эн кодлмшт уха-седклән эс тәвсиг үзүлджәнә.

Колхоз мудар, совхозмудар эргәд йовхла багъчуд гундлта угән келцхәнә. Улгүрлхд, Кировин нертә колхозин Доценг гидг участкд кодлдж Шургучиев Очр гидг кбвүн иигдж келнә: „бидн багъчуд колхоздан чидлән әрвллго кодлджәнәвдн, зуг кодлмшин хбн уудьврән гаргәдж наадх шатр чигн уга, футбол, волейбол чигн уга. Аргъта болхла бидн эврәннь чидлән волейболнь площадк, нань чигн спортд кергтә тосхл кех санатавдн, зуг маднд сүв-селвг бгдг, дбн-нбкд болдг кун уга. Кен района комитет гарддж бәәхнь чигн медгддж бәәхш. Иим угмүд колхоз, совхоз болгъна багъчудас сонгсгднә. Эднә иигдж келдгнь орта.

Тангъчин физкультурин болн спортин комитетин илгәсн Плетюхов Н. мана Приютненск района физкультурин болн спортин комитетин ахлач болдж кодлджәнә. Деер келдджәх тату-тартгс эн куунд керго юмн метәр, эн кун шалвриннь хавтхдан гаран дурчкәд йовад бәәнә, кесн кодлмшнь угздхш.

Эн деер келгдджәх багъчудин сурврн тускар ямаран уха ухалджахан ур Плетюхов маднд келдж бгтхә.

ОЧИР БАДМАЕВ. Приютненск район.

Әс барлгдсн бичгин хәрү

Каспийск района „Оленичевский“ гидг совхозд кодлджәх кесг хальмг гер-бул, Каспийск райисполкомд, тосхлтин ссуд болн герин бәәр сурдж эрлгь бгснд, теднд хәрү бгцхәхш гидж селькор бичлә.

Эн бичгиг хәләддж шуутхә гидж КПСС-н Каспийск райкомд илгәдлә. Селькорин бичсн үнн болдж гарв. Каспийск райисполкомин шииндврәр,

„Оленичевский“ совхозд кодлджәх хальмгудт 480 мингъгн арслнь тосхлтин ссуд, тосхлтд кергтә модд, хулсна плитк, нань чигн олн зусн кергтә тосхлтин материалмуд теднд бгдгв. Гер бәрх бәәр чигн бгв. Тосхлтин нег бригад бурдәгдв, эдн герин тосхлан эклчкв, — гидж Каспийск райкомпартин сегләтр ур Чопорова мана редакцд сонгсхв,

НАРТ ДЕЛКӘН БӘӘДЛ

Атомн селм сбрлгъг болн зер-зевәр агслгъг уурулхин тускар кегч олн-әмтнә некрвлә ирвәс улм бсәд йовсн бийнь, империалистрин халхас збвәр шурутә харшлтла харгәд бәәджәнә. Олгә цагин эрки чинртә тбрт — зер-зевәр агслгъг уурулдж, нарт-делкәд тар уга бәәлгъг уурулгън болджана. Эн тбриг халгълулшгогъар седдж хар санад, бәәсн эв-аргъан цугтнь олзлдж империалистр кучлджәхиг давсн долан хоигт нарт делкәд болсн йовдлмуд баттагъар медүлджәнә.

Атомн болн водородн бомбс сбрлгъг эрк-биш хойр-гурвн джилдән уурулад, нарт делкән хардж-хәләлгь бурдәхмн гисн советск шин селвгүд июнин 14-д, Лондонд болджах, Ниилгсн Келн-әмтсин Организациян зер-зевиг агслгънас гаргългъна комиссин подкомитетд орулдж бггдсиг, эн подкомитетин заседаньсин кодлмшиг шилтдж хәләххәсн, нарт делкән әмтс цугъар таасмджтагъар тосцхав. Советск селвгүдт, урднь Западн орн-нутгудин тәвджәх некрвләд бас тоолдж орулгдсн, тер учрар советск селвгүд батлдж авгдсн болхла, зер-зевиг агслгънас гаргългъна туск тбриг кевтнь хагълх хаалгъ секгдх бәәсн. „Ядерн селм сбрлгъг уурулхин туск тбрт нег ишкдл уралан кесн болхла, зер-зевиг цугтнь агслгънас гаргългъна кергт зун ишкдл уралан кеснлә әдл болл билә. Эн тбрт уралан йовлго, ормдан бәәгәд бәәхлә, нам зер-зевиг агслгънас уурулх уудн хаагдлгънур чигн авч ирәд бәәхмн“ гидж Японск „Токио таймс“ гидг газет одахн бичв.

Болсн бийнь, зер-зевиг агслгънас гаргългъна подкомитетд США-н, Англин, Францин болн Канадин элчнрин бәрджәх бәрцнь — Западн орн-нутгудин залгч улс „ормасн бмәрән кбндршгогъар“ седлжәцхәхиг лавта медүлджәнә. Зер-зевиг агслгънас гаргългъна туст Лондонд болджах куундврт Западн орн-нутгудин нерн деерәс орлчачнр, Советск сүл селвгүдт эврәннь туслнь хәрүгъән ода куртл бгәд уга. Тнигә бәәдж тедн советск селвгүдәс „дуту-дундс“, „хаджгърмуд“ адгъдж нүкчлдж хәәгәд, хагълх тбрмүдин болзгиг дакнас хооран хол цагт саалхар чирмәлдәд бәәцхәнә.

Терунләрн хамднь западн пропаганда, ядерн селм сбрлгъг эрк биш уурулхиг улм гүдждрмгәр, нег мбслдж некджәцхәх олн-әмтнә сана-седклиг тбвинулхәр седдж, „зер-зевиг агслгънас гаргъхин туск американск плана“ тускар гидж нарт делкә дуургдж хәәкрнә. Эн плана тускар кесгәс нааран угмүд гара, туунд юн келгджәхннь, зугл июнин 20-д, зер-зевиг агслгънас гаргългъна подкомитетд орлцджах американск элч Стассен американск селвгүдиг цәәлгъснә хбн оч медгдв. Зертә-зевтә кучнә тоог хасхин туст урднь бәрджәсн американск бәрцлә дунгъ-цүлхд, США „шин“ орулдж бгчәх селвгтән ямаран чигн шин юм эс келджәхннь ил медгдв. Туунәс даву, подкомитетд шинәс босдж келсн угдән американск элч, атомн болн водородн селм сбрлгъг уурулхин туск эрки чинртә тбрәр нам ю чигн келсн уга.

Зер-зевиг агслгънас гаргъхин тбрт США-н болн эднә нбкднрин бәрджәх бәрцин гол күслнь — США-н зер-зевиг агслгънас гаргългъна седлгън биш зугл энүнә тускар кегч куундвр аш уга болсн цагт, туунә туск гемиг Советск Союзд даалгъхар седлгън болджана гидж американск „Ньюсунк“ гидг журнал одахн илднь келдж бичв.

Западн гардачир атомн сбрлгь келгънә тускар нам зәрм збвәрлгь болв чигн эс кәхәр седлгънь, нарт делкән бәәдлгиг улм хурдулхар седлгч теднә гүдждрлтнь Соединенн Штатс, Корейд дә зогсалгъна туск збвәрлгиг модьрунар эвдджәх сүл бдрмүдт болсн йовдлмудас ил үзгдлжәнә.

Американск „бгә цагин селмиг“, терунә тоод атомн селм кургдч чалх истребительмүд болн бомбардировщикуд, бас тер мет танкс болн талдан чигн зер-зев цаг тудәлго Южн Корейур йовулхин тускар США-н харелтин министрств, днъгрсн долан хонгин чилгчәр зарлдж келв. Корейд дә зогсалгъна збвәрлгтәр болхла, Корейур ямаран чигн зер-зев загагъас авч иршго болдж (зугл хуучн бәәсн зер-зев элхлә, туунә ормд сольг авч ирх) болдж боонгдсн бәәсн. Ода Корейур зер-зев илгәлгън — йосар болхла, дә зогсалгъна туст кесн збвәрлггиг эвдлгън болдж гарчана, тер учрар

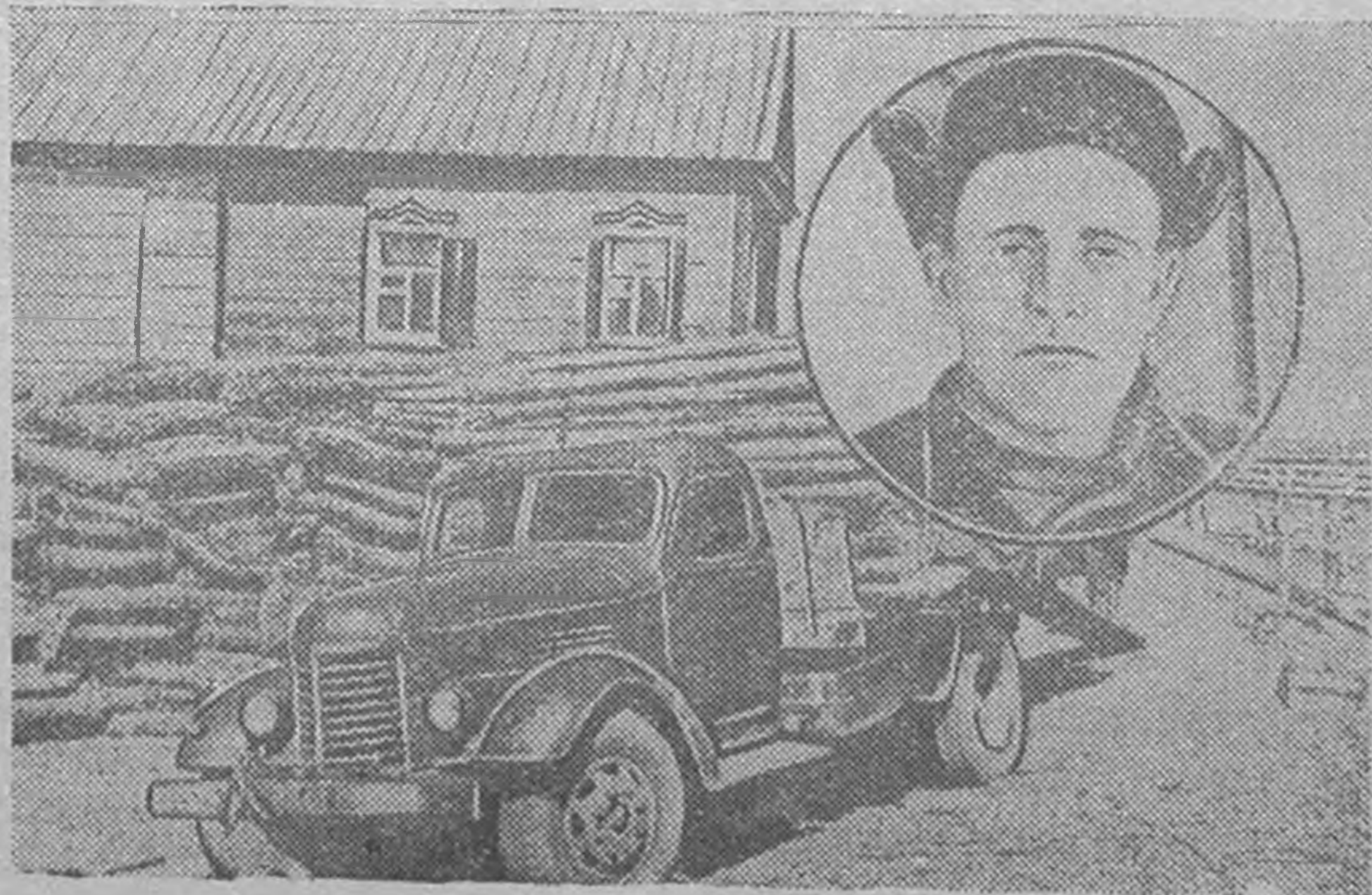
эн шииндвриг кесг орн-нутгудин, нег улү азиатск орн-нутгудин әмтс икәр бурушаджачхана. Китайск „Гунженьжибао“ газет ииглж бичджә: американск йосд ним йовдл кедгнь — „Южн Корейиг эврән залгдг снарядсин базд хуврәддж, дәәнә галвиг лаки шатадж, Дальн-Востокд уумәтә бәәлл дакн уудәхәр седлгън болджана.“

„Венгерск тбрт“ гидж нерәдг йовдлас иштә, Советск Союзин бмнәс цагч худл-хов Западт ода шинәс тархалгън — бас империалистическ чидлмүд нарт делкән бәәдлгиг уумәтә кехәр тоолдж кеджәх кишго бзднь йовдл болджана. Урднь США-н кучлгъгәр, Ниилгсн Келн-әмтсин Организациян „тавн представительмудин комитет“ гидж гаргъгдсн бәәсн, тер комитет ниднин Венгерт болсн йовдлгиг шуудж хәләххн гидж нерәдлгьтә бәәсн. Йосн бишәс гаргъгдсн тер комитетин доклад одахн барт барлгдсн авн, Советск Союзин бмнәс кегч тер худл хов эклв. Венгерск Народн Республикад болн Советск Союзд дурго болн хорддж-шуудж бичсн тер хойр том доклад, Венгерт нидн намр контрреволюционн уумә татсн фашистск андудин болн западн орн-нутгудин шпионск центрмудин агентсин татсн уулиг халхлхин төлә бичгддж. Ода дакн шинәс әмтнә нуурт эн худл-ховиг сергәдж татдж гаргългън — зер-зевиг агслгънас гаргългъна комитетд кеджәх эврәннь кбндлнь әәлән олна чирагъәс даллдж, нарт делкәг уумәтә бәәдләнсь гетлгхд харшлт кехин төлә империалистическ гардачир ямаран чигн буэр йовдлгиг джигшлго олзлхар седлжәхиг дакн нег давддж медүлджәнә.

„Тавна комитетин“ хург илткдж андрудж, Венгерск правительств иигдж герчлв: тер „комитетин“ уулдвр Венгерин эврә дотр-дундин кергтбрт орлцлгън болджана, Будапештск „Непсабадшаг“ газет ииглж темдгдлжәнә: „Тавна комитетин“ доклад эргид кеджәх шууган, Западн орн-нутгудин гардачирт, зер-зевәр агслгь улм делгрүлгч эврәннь политикән чик гилгчәр болн Советск Союзин, бас социализмин орн-нутгудин дән уга тбвкнүн бәәлгънд дурта политикиг муурулхин төлә керглгдсн болджана. „Нарт делкән бәәдл тбвкнүн болгъхин кергт Советск Союз сүл цагин эргид бәрсн куцврмүд, Венгерск бәәдл го хаалган олдж тбвкнси тбвкнллт — эн тоот йовдлмуд американск гардачнриг хордхадж, тним доклад барлхднь кургсми“ гидж „Непсабадшаг“ бичджәнә.

Болв зер-зевиг агслгънас гаргъхин болн ни-тбвкнүн бәәлгъгиг батлгъна бмнәс збрдж кесн теднә әәль — империалистрин бийсиннь ямаран чигн худл ховд даргдшго. Нарт делкән олн-әмтс, тним кишго әәльсиг бурушадж, Западн орн-нутгудас, юмни тбрунд США-с, ни-тбвкнүн бәәлгь делгрүлгънд церлгч советск селвгүдт ил-тод хәрү шулул болдгар бгхиг некджәцхәнә.

Н. ЧИГИРЬ.

Иджлин кбвәгәс мана Хальмг тангъчур хулсар кесн плиткс йовулгддж бәәнә. Эн кодлмшт Ставропольск перевалочн базин шофер Александр Шепилов йир сәәнәр кодлджәнә. Зургин тбргг дотр: А. Шепилов.

А. Балакаевин фото.

Цаг зуурин редактор С. КАЛЯЕВ.